

**ANYANYELVÜNK ÉVSZÁZADAI 6.
NYELVÜNK VÁLTOZÁSA ÉS VÁLTOZATAI**

HALLGATÓI KONFERENCIA

2019. június 7.

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar**

A konferencia szervezői:

Az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézetének
[Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke](#)

Az ELTE BTK Magyar Nyelvtudományi Tudományos Diákkörének
[Benkő Loránd Nyelvtörténeti Hallgatói Műhelye](#)

Juhász Dezső intézetigazgató

Farkas Tamás tanszékvezető

Szentgyörgyi Rudolf, az intézeti diákkör elnöke, tanszéki tudományos titkár

Bátori Gyopár, a hallgatói műhely vezetője

A konferencia támogatói:

ELTE Trefort-kert Alapítvány

PROGRAM

A konferencia helye: ELTE BTK Budapest, Múzeum krt. 4/A,
Kari Tanácsterem

- 9.00-től Regisztráció
- 9:30–9.45 Köszöntő: HORVÁTH KRISZTINA,
az ELTE Bölcsészettudományi Karának dékánhelyettese
- 9.45–10.00 Megnyitó: JUHÁSZ DEZSŐ,
a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet igazgatója

I. szekció: Nyelvtörténet 1.

Szekcióvezető: TERBE ERIKA

- 10.00–10.15 BODOVICS TICIÁNA: A *bán* igetőhöz kapcsolódó érzelemigék hálózatának vizsgálata
- 10.15–10.30 BRAMORSKA, KAROLINA: A sportnyelvújítás a XX. században
- 10.30–10.45 KUKRI MÁRTA: Az 57. zsoltár szókincsének elemzése három kódexfordításunk alapján
- 10.45–11.00 SARNYAI VIVIEN: Használandó-e még az *-andó/-endő*?
- 11.00–11.15 *Kérdések és válaszok*

Szünet

II. szekció: Kétnyelvűség

Szekcióvezető: BÁRTH M. JÁNOS

- 11.30–11.45 GÁGÓ ZSÓFIA: A kétnyelvűség helyzete a horvátországi magyar kisebbségen belül
- 11.45–12.00 GUTHY ESZTER MÁRTA: A felsőőri magyar nyelvű beszélőközösség helyzete napjainkban
- 12.00–12.15 MERTL TÍMEA: A magyarországi szerb fiatalok nyelvválasztásáról és identitásáról
- 12.15–12.30 POCSAI RÉKA: Kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználatáról, ehhez fűződő attitűdjükről
- 12.30–12.45 VASILEV, ANA: Mother tongue interference; interlingual errors
- 12.45–13.00 *Kérdések és válaszok*

Ebédszünet

- 14.00–14.30 Könyvbemutató

III. szekció: Miscellanea

Szekcióvezető: T. SOMOGYI MAGDA

- 14.30–14.45 DEŽELJIN, MARIA: Hogyan javítsuk a [ʎ] beszédhangnak a kiejtését a horvát nyelvet tanuló magyar anyanyelvi beszélőnél?
- 14.45–15.00 KORMOS KEVIN: Az értelmező szótárak nyelvművelő tevékenysége
- 15.00–15.15 SZABADY ÁGNES: A comitativus-instrumentalisi esetragok grammatikalizációja a magyar és az észt nyelvben
- 15.15–15.30 *Kérdések és válaszok*

Szünet

IV. szekció: Dialektológia és névtan

Szekcióvezető: SLÍZ MARIANN

- 15.45–16.00 HAUBER KITTI: Személynév – nyelvhasználat – etnikum. A 17–18. századi Pozsony vármegye nyelvhasználati viszonyai a boszorkányperek tükrében.
- 16.00–16.15 NÉMETHY ZSÓFIA: „Igazi magyar” nevek nyomában – A szocializmus keresztnévadási divatja
- 16.15–16.30 STEINMACHER DÓRA: A nyelvjárási szókészlet átalakulása az utóbbi fél évszázadban egy dunántúli településen
- 16.30–16.45 BAGYINSZKI SZILVIA: Megmutatkozik-e a nyelvjárási háttér hatása a Nógrád megyei és szlovákiai általános iskolások írásos produktumaiban? – Mutatványok egy, a nyelvjárási háttér iskolai teljesítményre gyakorolt hatására irányuló esettanulmányból
- 16.45–17.00 *Kérdések és válaszok*
Szünet

V. szekció: Nyelvtörténet 2.

Szekcióvezető: SÁROSI ZSÓFIA

- 17.15–17.30 HAVASI ZSUZSANNA: Periratok forráskiadásához kapcsolódó interpretációs problémák
- 17.30–17.45 MOHAY DOMONKOS: „Hogy ne menjetek késértetbe” – Egy evangéliumi részlet szókincsének vizsgálata kódexfordításokban
- 17.45–18.00 SOÓS VERONIKA: Az egyet nem értés beszédaktusa az 1861. évi országgyűlési vitákban
- 18.00–18.15 *Kérdések és válaszok*
- 18:15–18.30 Zárszó: FARKAS TAMÁS,
a Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai
Tanszék vezetője

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

BAGYINSZKI SZILVIA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Bárh M. János

Megmutatkozik-e a nyelvjárási háttér hatása a Nógrád megyei és szlovákiai általános iskolások írásos produktumaiban? – Mutatványok egy, a nyelvjárási háttér iskolai teljesítményre gyakorolt hatására irányuló esettanulmányból

Előadásom témája a nyelvjárási háttér iskolai teljesítményre gyakorolt hatása, melyet igyekeztem történeti kontextusba is helyezni. A problémakör jelentőségét felismerő pedagógusok esettanulmányokban tették közzé ezzel kapcsolatos tapasztalataikat. E gyarapodó, de még nagyon csekély számú kezdeményezést követve, napjaink helyzetének megismerése céljából a palóc régióban végeztem vizsgálatot, három Nógrád megyei és két szlovákiai település negyedik és nyolcadik évfolyamos tanulóinak eredményeit vetettem össze három Pest megyei intézmény megegyező korosztályú tanulóiéval (kontrollcsoport), összesen 254 dolgozatot vizsgáltam. A feladatok különböző nyelvi szintekre fókuszáltak; előadásomban a hangjelölés (helyesírás), az alaktan és a szókincs köréből válogatott példákkal szemléltetem, hogy a várt regionális eltérések nem jelennek meg, sőt a Nógrád megyei és szlovákiai tanulók az írott nyelvhasználatban normakövetőbbek, mint a kontrollcsoport tagjai, ami vélhetően a vidéki pedagógusok magas fokú szakmai tudatosságával, a tanulók kettősnyelvűvé nevelésére való törekvésével függ össze.

BODOVICS TICIÁNA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Lengyel Klára

A *bán* igetűhöz kapcsolódó érzelemigék hálózatának vizsgálata

A vizsgálatban a *bán* igetűhöz tartozó, érzelmet kifejező igék asszociatív hálózatát vizsgálom funkcionális keretben. Az előadásban a *bán* és a *bánkódik* mellett a *bánt* igét is bemutatom, részben történeti megközelítésben: a TESz. *bánt* szócikke alapján az ige a *bán-* tő és a *-t* műveltető képző kapcsolatából lexikalizálódott. Ez a mai nyelvérzék számára már nem feltétlenül érezhető, azonban a *bán* igével való fonológiai hasonlóság mégis egy asszociatív

hálózatba tartozónak érezteti a két igét (vö. BYBEE 2010). Ezt másrésztől alátámasztja az is, hogy a *bán* és a *bánt* a mai nyelvben is lehetnek perspektivikus párok (vö. *a szemem bánja az éles fényt – az éles fény bántja a szememet*). Az előadás valós nyelvi adatokkal dolgozik, amelyek forrása az MNSz2. és az MTSz. korpusza.

Források:

MNSz2. = ORAVECZ CSABA – VÁRADI TAMÁS – SASS BÁLINT, *The Hungarian Gigaword Corpus*. Proceedings of LREC 2014.

MTSz. = http://clara.nytud.hu/mtsz/run.cgi/first_form

Hivatkozott irodalom:

BYBEE, JOAN 2010. *Language, Usage and Cognition*. Cambridge University Press, New York.

TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* 1–3. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.

BRAMORSKA, KAROLINA (BA)

Varsói Tudományegyetem – KKM Balassi Intézet, Budapest

Témavezető: Szentgyörgyi Rudolf

A sportnyelvújítás a XX. században

Előadásomban a XX. századi magyar sportnyelvújítást mutatom be, egyrészt mint nyelvtudományi jelenséget, másrészt mint társadalmi eseményt. Ebben az újításban a kulcsfontosságú funkciót a sajtó töltötte be. A nagy olvasótáborral rendelkező napilap, a Nemzeti Sport felhívást adott ki azzal a céllal, hogy az olvasók új sportnyelvi szavak alkotása által bemutathassák anyanyelvük sajátos kifejező képességét. A kezdeményezés azt eredményezte, hogy 1940-ben az MTA mintegy 100 kifejezés magyarítását tulajdonította a Nemzeti Sportnak. A modern nyelvújítási törekvések eredményeként a sportnyelv kivételes helyet foglal el a nyelvtudományban. Mindegyik nyelv és nyelvi regiszter módosul a változó világgal, ahogyan a sportnyelv is állandóan formálódik. A sport jelenlegi szókincse a köznyelvből, valamint a más nyelvi regiszterekből eredő szófordulatokkal gazdagodik. A XX. századi szókincs bővülésének köszönhetően a magyar sportnyelv ma nagyrészt képes saját megfélelőivel megnevezni a külföldről érkező újdonságokat.

DEŽELJIN, MARIA (MA)

Zágrábi Egyetem – KKM Balassi Intézet, Budapest

Témavezető: Dobrić Arnalda, Mildner Vesna, Szentgyörgyi Rudolf

Hogyan javítsuk a [ʃ] beszédhangnak a kiejtését a horvát nyelvet tanuló magyar anyanyelvi beszélőnél?

A beszéd és a nyelv egymáshoz kapcsolódik. Bár lehet tanulni egy idegen nyelvet anélkül, hogy különleges figyelmet fordítanánk ennek az idegen nyelvnek a kiejtésére. Bebizonyosodott, hogy a kiejtés-korrektúra módszere tanulás során nem mindig vezet egy idegen nyelv megfelelő tudásához, amikor annak az embernek a beszéde, aki tanul, úgy hangzik, mint egy anyanyelvi beszélőé. A helyes kiejtés nem mindig a legigényesebb/legmeghatározóbb része egy idegen nyelv tanulásának, és nem ritka eset, hogy a tanulási folyamatban ezt elhanyagolják.

Az előadásom első, elméleti része elsősorban a kiejtés-korrektúra meghatározásába ad betekintést, és ennek a végrehajtásának a különböző módszereibe, valamint részletesen ismerteti a verbotonális módszer elemeit és a legfőbb elveit is. A dolgozat második kísérleti részében a lefolytatott vizsgálat alapján szerettem volna megmutatni Guberina módszerének gyakorlati alkalmazását, valamint ennek a mindennapi használatát. Az elvégzett kísérletben résztvevő magyar anyanyelvi beszélő egy horvát mint idegen nyelv szakos hallgató volt, aki jelenleg a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanul.

A magyar és a horvát fonéma-rendszer mennyiségi és minőségi szempontból komoly eltéréseket mutat, elsősorban a magánhangzó-állományban (14 magyar hang áll 5 horvátal szemben). A horvátban hiányzik a magyar hosszúság-rövidség szerinti szembeállítás, továbbá az ajakműködés szerinti osztályozás (labiális – illabiális) is.

Összehasonlítva a forrásnyelv és a célnyelv közötti beszédhangok állományát, az eltérésekből fakadó fonológiai különbségtételek alapján meg tudtam állapítani a magyar anyanyelvi beszélőknél leggyakrabban elkövetett kiejtési hibákat. Ezek közül kiválasztottam a horvát nyelvre legjellemzőbb beszédhang egyikét, amely azért nagyon érdekes, mert ez egy nem létező kettős beszédhang, amit egybeolvadtan kellene kiejteni, mintha /l/ és /j/ együtt egy hang lenne.

GÁGÓ ZSÓFIA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Bárh M. János

A kétnyelvűség helyzete a horvátországi magyar kisebbségen belül

A kétnyelvűség mára szinte természetes állapottá vált, és világviszonylatban is kijelenthetjük, hogy jellemzően kevesebb a csak egy nyelvet beszélő nyelvhasználó. Előadásomban ezt a témakört járom körül a Horvátországban élő magyarokra vonatkozóan. Kifejtem, hogy hogyan hat az ő nyelvhasználatukra a horvát nyelv, illetve társadalmilag milyen kiterjedése van ennek a jelenségnek. Kitérek a történelmi hatásokra, sajátos dialektológiai elemekre, továbbá bemutatom, hogy milyen mértékben hat a kétnyelvűség az oktatásra, a vallási életre, és bemutatom ennek a hátrányait is. A kutatást az ELTE Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke által szervezett nyelvjárásgyűjtésen volt alkalmam elkezdni, e tapasztalataim nyomán jellemzem a Nagypisznicén, Zágrábban, Splitben és Kórógyon élő magyarok kétnyelvűségét.

GUTHY ESZTER MÁRTA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ, Szombathely

Témavezető: Vörös Ferenc

A felsőöri magyar nyelvű beszélőközösség helyzete napjainkban

A nyelvcsere gyorsuló és lassuló folyamat is lehet. Felsőőrben végeztem kutatásom, melynek magyar nyelvű közössége nyelvcserehelyzetben él. A témám előkészítése során a felsőöri nyelvhasználati szinterek mellett a kultúra- és nyelvmegőrző egyesületekkel, valamint az oktatási intézmények vizsgálatával foglalkoztam. A kétnyelvűség megtartása számos esetben érzelmi kérdés. A burgenlandiak sok évig negatív attitűddel viseltettek a magyar nyelv iránt, így könnyebben mondtak le anyanyelvükről, s ezáltal ők már inkább „helyi identitással” rendelkeznek, mintsem magyarral. A nyelvhasználati szinterek vizsgálata és az adatközlőkkel folytatott beszélgetések során arra a megállapításra jutottam, hogy leginkább a családon belüli magyar nyelvhasználat mutat visszaszorulást. Már nem a család a magyar nyelv elsajátításának elsődleges színtere, ezért az intézményes nyelvoktatásnak kell kitölteni ezt a helyet. A fentiekben ismertetett gondolatok jól rávilágítanak a nyelvcsere nehézségeire. Ezeket ismertetem résztvevői megfigyelőként.

HAUBER KITTÍ (MA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: N. Fodor János

Személynév – nyelvhasználat – etnikum. A 17–18. századi Pozsony vármegye nyelvhasználati viszonyai a boszorkányperek tükrében

Személynév, nyelvhasználat és etnikum korrelációja rendkívül összetett kérdés, hiszen a nyelvi jelek és részrendszerek közül talán a tulajdonnevek állnak a legszorosabb kapcsolatban a nyelven kívüli kultúrával és annak változásával. A név mindig motivált, információval szolgálhat a névviselőről, nyelvről és etnikai hovatartozásáról, valamint a névadó közösségről és annak nyelvről. Így olyan interdiszciplináris összefüggések tárhatók fel, amelyekre nem áll rendelkezésünkre egyéb kellő mennyiségű és minőségű forrás. Minél távolabb vagyunk azonban időben a névadás pillanatától, annál nagyobb az esély rá, hogy a motivált kapcsolat a név jelentéstartalma, nyelvi alakja és a névviselő személy között megszakadjon. Így az etnikai rekonstrukciót célzó kutatások mindenképpen átfogó névszociológiai vizsgálatot kívánnak meg. A boszorkányperek ehhez remek forrásanyagot jelentenek. Előadásomban bemutatom a 17–18. századi, vegyes lakosságú Pozsony vármegye családnévanyagát és nyelvhasználati viszonyait, valamint azt, hogy mivel és hogyan járulhatnak hozzá a boszorkányperek e korszakról való ismereteink bővítéséhez.

HAVASI ZSUZSANNA (MA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Sárosi Zsófia

Periratok forráskiadásához kapcsolódó interpretációs problémák

A kutató a nyelvi adatok értelmezésekor történeti pótkompetenciája révén kitüntetett pozíciót foglal el a nyelvtörténeti vizsgálódásokban. Érdeemes lehet azonban más befogadók nyelvtörténeti szövegekhez való közeledését is feltárni. Az úriszéki perek forráskiadásának szerkesztői célja, hogy a regeszták segítsék az egyetemi hallgatók munkáját. Kutatásomban arra fókuszáltam, hogy a kiadás 20. században készült regesztái és lábjegyzetei hogyan kezelik a középmagyar korban megjelenő diszkurzív viszonyokat. A kvalitatív elemzés mellett nyelvtörténeti szemináriumi csoportokkal vettem fel rövid szövegértési feladatot. Ennek során olyan perszövegeket értelmeztek a diákok, ahol a peres félként férjükkel együtt megjelenő nők szerepe tisztázásra szorult. Egyes diákok a feladatot a 20. századi szerkesztők jegyzeteivel ellátott szövegen, míg

mások a regeszta nélkül oldották meg. A csoportok között megjelenő eltérés azt mutatja, hogy a szövegek befogadását jelentősen megváltoztathatja a jegyzetanyag megléte. A szövegértési feladat alapján nyilvánvalóvá válik, hogy a kutatás fókuszában álló esetben – a nők jogi szerepét tekintve – a nyelvi jelenség (említések és beszédjog) háttérben megnyilvánuló társadalmi tényező jelent a mai olvasó számára problémát.

KORMOS KEVIN (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Bárh M. János

Az értelmező szótárak nyelvművelő tevékenysége

Az előadásomban három értelmező szótár (ÉrtSz., ÉKsz.², Nszt.) lehetséges nyelvművelői tevékenységével foglalkozom. Az értelmező szótárak elsődleges feladata szavak jelentéshálózatának feltárása, azonban a stílusminősítésekkel, valamint a jelentésegységek elrendezésével a szótár készítőinek lehetőségük nyílik egyfajta normatív álláspontot is képviselni. Kutatásom azt vizsgálja, hogy a szótárírói minősítések milyen összhangban vannak a laikus beszélői intuíciókkal. Empirikus kutatásomban 51 adatközlő 3 különböző kérdést válaszolt meg minősítésekkel kapcsolatban: feladatuk volt a nehezen elkülöníthető minősítések közötti választás; címszavak csoportosítása egy adott minősítésbe; illetve annak megállapítása, lehet-e fokozatosság egy minősítésbe tartozó bizonyos szavak között. A kutatás eredményei szerint nem minden esetben egyezik a szótárírói és a nyelvhasználói ítélet. Előadásomat a kutatás pedagógiai hasznosíthatóságával zárom.

Források:

ÉKsz.² = *Magyar értelmező kéziszótár*. Főszerk. PUSZTAI FERENC. 2., átdolgozott kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.

ÉrtSz. = *A magyar nyelv értelmező szótára* 1–7. Főszerk. BÁRCZI GÉZA – ORSZÁGH LÁSZLÓ. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.

Nszt. = *A magyar nyelv nagyszótára* 1–[7]. Főszerk. ITTÉZS NÓRA. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2006–[2018].

KUKRI MÁRTA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Terbe Erika

Az 57. zsoltár szókincsének elemzése három kódexfordításunk alapján

Előadásomban az 57. zsoltár fordításának szókincsét vizsgálom az Apor-kódexben, a Kulcsár-kódexben és a Keszthelyi kódexben. Az elemzés célja a fordítások összevetése egy ma használatos szövegváltozattal, megvizsgálva az eltéréseket, annak esetleges okait. Ezen kívül az elemzés a mai befogadó számára kevésbé ismerősen csengő vagy teljesen ismeretlen szóalakok feltárását is célozza, megmagyarázva azok eredetét, ezáltal értelmezve és befogadhatóbbá téve a zsoltárfordítások szövegét. Bár a teljes magyar nyelvű Biblia megjelenéséhez még néhány évtizedet várni kell, már ebből a korszakból is találunk teljes lefordított bibliai könyveket, leggyakrabban apostoli leveket, zsoltárokat, illetve az evangéliumokat. Nem kizárólagos azonban az újszövetségi könyvek és a zsoltárok jelenléte: a Jordánszky-kódex ószövetségi, prófétai szövegeket is tartalmaz. A szövegek elemzése a kódexek kiadásaira, betűhű átirataira támaszkodik. A mai zsoltárszöveg alapjául a Magyar Bibliatársulat által 2014-ben revideált és 2018-ban kiadott fordítása szolgál.

MERTL TÍMEA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Kubínyi Kata

A magyarországi szerb fiatalok nyelvválasztásáról és identitásáról

Kutatásomban a magyarországi szerb és finnországi számi fiatalok nyelvhasználatát és nyelvmegőrzéssel kapcsolatos attitűdjeit vizsgáltam. Előadásomban elsősorban a következő kérdésekre keresem a választ: 1. Hasznosnak tartja-e egy kisebbségi tizenéves, hogy használja a szülei, nagyszülei nyelvét, vagy a magyart részesíti előnyben? 2. Milyen szociolingvisztikai, nyelvszociológiai és kulturális tényezők befolyásolhatják a magyarországi szerb kisebbséghez tartozó fiatalok nyelvhasználatát és a többségi nyelvhez való viszonyát, és ezek miben mások a fővárosban, illetve Lóréven, az ország egyetlen szerb többséggel rendelkező településén? Annak ellenére, hogy adatközlőim száma viszonylag csekély volt, sikerült mindkét kérdéssel kapcsolatban néhány egyértelműnek látszó következtetést levonnom. A vizsgálatból végső soron választ kaphatunk arra a kérdésre is, hogy hogyan formálódik a hazai kisebbségi fiatalok nemzeti identitása serdülőkorban.

MOHAY DOMONKOS (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Terbe Erika

„Hogy ne menjetek késértetbe” – Egy evangéliumi részlet szókincsének vizsgálata kódexfordításokban

Előadásomban Máté evangéliuma egy részletének, a Getszemáni kert eseményei leírásának szókincsét hasonlítom össze három ómagyar kori kódex bibliafordításában. Vizsgálom többek között a szóalakok változatait és változását, valamint a maitól sok esetben eltérő jelentéseket és a mögöttük meghúzódó nyelvtörténeti, etimológiai okokat. Tágitja a kutatás horizontját, hogy a szókincs vizsgálatakor mind a kódexek fordításainak forrásául szolgáló Vulgata latin, valamint az eredeti görög szavainak jelentését is vizsgáltam. Bár a kor bibliafordításaira jellemző az új szavak alkotása a szövegűség érdekében, megállapítható, hogy ebben a részletben ilyesmire nem került sor. A szóalakok és -jelentések tüzetes összehasonlítása során arra a következtetésre jutottam, hogy több esetben az ómagyar kori szöveg – mai fülnek archaizmusként ható – megoldásai közelebb állhatnak az eredeti görög, illetve a forrásszöveg latin nyelvű jelentéséhez, mint a mai magyar fordítások szövegei.

NÉMETHY ZSÓFIA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Sárosi Zsófia

„Igazi magyar” nevek nyomában – A szocializmus keresztnévadási divatja

Előadásom fókuszában egyrészt a szocializmus utónévadási szokásainak feltérképezése áll, másrészt olyan összefüggések keresése, melyek a vizsgált időszakban legnagyobb számban adott keresztnevek és a társadalmi, történelmi háttér között mutathatók ki. A vizsgálat alapját a magyar utónévadási statisztika adta, amely az első száz leggyakrabban adott utónevet jegyzi fel a szocializmustól napjainkig. A statisztikai adatok, amelyekre hivatkozom, a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság forrásából származnak, elérhetőek a Magyar Keresztnevek Tára oldalon. Kutatásom során az alábbi kérdésekre kerestem a választ: Mennyire állja meg a helyét az a laikus nyelvhasználói elképzelés, hogy a Magyarországon régebb óta elterjedt nevek eredete is magyar? Igaz az, hogy mai utónévadási szokások olyan drasztikusan eltérnek a néhány évtizeddel

korábbiaktól? Mi lehet az oka annak, hogy a beszélő bizonyos neveket magyarnak érez, míg másikat idegennek?

POCSAI RÉKA (BA)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász

Témavezető: Dudics Katalin

Kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználatáról, ehhez fűződő attitűdjükről

A digitális kommunikáció egyre nagyobb teret kap, így az ehhez kapcsolódó nyelvészeti kutatások is megszorodtak az utóbbi években (VESZELSZKI 2017; BÓDI 2004; BÓDI–VESZELSZKI 2006; ISTÓK 2018). A kárpátaljai magyar szociolingvisztikai és dialektológiai kutatások bebizonyították, hogy lényeges különbségek vannak a határon túli magyar nyelvhasználat, illetve a magyarországi magyarok beszéde között. Kutatások igazolták, hogy nincs ez másként az internetes nyelvhasználat terén sem (MÁRKU 2013, 2015; GAZDAG 2016). Viszont ezek a munkák inkább a nyelvhasználatra, mintsem az attitűdre helyezik a hangsúlyt. Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy milyen a kárpátaljai magyarok viszonyulása az online nyelvhasználat általános és regionális jellemzőihez. Vizsgálatom során 135 adatközlőt kérdeztem meg internetezési szokásaikról, nyelvhasználatukról, az ehhez kapcsolódó véleményükről. Az adatokból kiderül, hogy a válaszadók többsége negatívan viszonyul a nem a helyesírási szabályoknak megfelelő online megnyilvánulásokhoz, a rövidítések használatával kapcsolatban viszont már pozitívabb attitűdök mutatkoznak, nyelvjárási és kölcsönelemek online térben való használatáról pedig a többség pozitívan vélekedik, de csak akkor, ha ezek a megfelelő beszédpartnerrel a megfelelő szituációban vannak alkalmazva.

Hivatkozott irodalom:

BÓDI ZOLTÁN – VESZELSZKI ÁGNES 2006. *Emotikonok. Érzelemkifejezés az internetes kommunikációban*. Magyar Szemiotikai Társaság, Budapest.

GAZDAG VILMOS 2016. Keleti szláv kölcsönszók a kárpátaljai magyar facebookozók nyelvhasználatában. In: HIREN-LÁSZLÓ KORNÉLIA szerk., *Nyelvhasználat, kétnyelvűség. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból II*. Aurdor-Shark, Ungvár. 77–90.

ISTÓK BÉLA 2018. Facebook-nyelvhasználat. Normakövetés vagy funkcionális műfajmegkülönböztetés? In: *A Sehye János Egyetem 2018-as X. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete*. Humántudományi szekciók, Komárom. 46–85.

- MÁRKU ANITA 2013. „PoZákárpátszki”. *Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben*. „Líra” Poligráfcentrum, Ungvár.
- MÁRKU ANITA 2015. Az internetes nyelvhasználat kutatásának lehetőségei a kárpátaljai magyarok gyakorlóközösségeiben. In: *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Audor-Shark, Ungvár. 71–88.
- VESZELSZKI ÁGNES 2017. *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. L'Harmattan, Budapest.

SARNYAI VIVIEN (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
Témavezető: Szentgyörgyi Rudolf

Használható-e még az *-andó/-endő*?

A mai magyar grammatikákban az *-andó/-endő* képzős melléknévi igeneveket csak részlegesen produktívaknak tartjuk számon, emellett ezen participium használata a formális nyelvhasználatban igen választékosnak számít, de a hétköznapi nyelvhasználatban ritkán fordul elő. Érdekes azonban, hogy a középmagyar kori grammatikákból az derül ki, hogy az utóidejű participiumot melléknévi igenévként ritkán és kevésbé tárgyalják, leginkább a jövő idő ragsorában bukkann fel ennek alakja, azonban a jövő idő kifejezése sok problémát vetett fel nyelvünk története során. Talán ebben gyökerezik a mai magyar nyelv utóidejű participiuma használatának problémája és nehézsége. Noha az előadásom témája még csak a problémafelvetés fázisában jár, ezen kutatás kidolgozása előremutató lehetne, hiszen a nyelvünk változásaiban zajló aktuális folyamatok miatt talán mondhatjuk azt, hogy az utóidejű melléknévi igenév fennmaradása veszélyben van, nyelvtörténeti gyökereit megvizsgálva pedig választ találhatunk arra, hogy valóban használható-e még az *-andó/-endő*, s miért ütközik problémákba. Kutatásom ezen fázisában középmagyar kori grammatikákban vizsgáltam a jelenséget.

SOÓS VERONIKA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
Témavezető: Sárosi Zsófia

Az egyet nem értés beszédaktusa az 1861. évi országgyűlési vitákban

Az országgyűlések fontos mozzanatainak írásbeli rögzítése Magyarországon már a rendi országgyűlések időszakában is szokás volt, az alsótablán pedig 1830 óta alkalmaztak gyorsírókat, akik szóról szóra megörökítették az ülésteremben elhangzottakat. Az Országgyűlési Naplók, az

újmagyar kor „írott beszéltnyelvi” korpusza azonban még nem képezte a nyelvtörténeti vizsgálódások tárgyát. Történeti pragmatikai kutatásomban az 1861. évi országgyűlés tavaszi ülészakájában elhangzott vitákban vizsgálom az egyet nem értés beszédaktusát. Előadásomban bemutatom, hogy a beszélők milyen stratégiák segítségével fejezik ki ellenvéleményüket. Továbbá a történeti udvariassághoz kapcsolódó szempontjai alapján arra a kérdésre keresem a választ, hogy a vitázó felek milyen eszközökkel és milyen tényezők függvényében mozdítják el megnyilatkozásukat a direktség vagy az indirektség irányába.

STEINMACHER DÓRA (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: N. Fodor János

A nyelvjárási szókészlet átalakulása az utóbbi fél évszázadban egy dunántúli településen

Kutatásom elsődlegesen a nyelvi variabilitás egyénben leképeződő tudatosulásának a meghatározásához, a változatokhoz rendelődő attitűdöknek a feltárásához, valamint utóbbinak a nyelvhasználatra gyakorolt hatásának vizsgálatához kapcsolódik. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy az egyén szubjektív viszonyulása a standard és a regionális nyelvváltozatokhoz mennyiben befolyásolja a nyelvhasználatot. Feltevésem az, hogy Szentgál településen, mely a közép-dunántúli–kisalföldi nyelvjárási régióban helyezkedik el, többnyire tudatos nyelvhasználat jellemző, mivel meghatározó szerepet játszik ebben a kérdésben a település helyi szülöttének (Lőrincze Lajos nyelvésznek) a kultusza. Feltevésemet konkrét vizsgálaton keresztül kívánom bizonyítani. Két korosztály (a 18 év alatti és a 60 feletti) szókészletét kutatom, melyet korábbi adatokkal vetek össze. A vizsgálatban 52 gyermek (9–16 év) és 22 idős (61–84 év) vett részt, az általuk kitöltött kérdőívek és hanganyagok anyagát fogom kiértékelni.

SZABADY ÁGNES (OT)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Terbe Erika

A comitativus-instrumentalisi esetragok grammatikalizációja a magyar és az észt nyelvben

Előadásom témája az instrumentalis-comitativusi esetragok grammatikalizációja az észt és a magyar nyelvben. A két, nyelvtani esetekben

egyaránt gazdag nyelv összevetésére érdekes épp ezt az esetet kiemelni: míg az észti nyelv kapcsán az önálló szói eredetű morfológizáció egyedül ezen esetrag tárgyalásakor nevezhető egyértelműnek, addig a magyar nyelvben hosszú diskurzus zajlott *-val/-vel* ragunk eredetéhez kapcsolódóan. A grammatikalizáció folyamatának nyelvtörténeti aspektusát kiemelő definiálása, jellemző fázisainak bemutatása után először a magyar nyelv esetragjának eredetvitáját ismertetem röviden, majd a kevésbé ismertnek számító észti nyelvi példát (először is a mai beszélt nyelvben a szóban forgó eset használatának különféle formáit, jelentéseit). A raggá válás során a szemantikai átalakulás jellemzően megelőzi az alaki változásokat, így fontos szempont a comitativusi esetrag alapjául szolgáló ragos lexémák eredeti jelentéseinek, a folyamat kiindulási pontjainak összevetése a különböző nyelvekben. A nyelvi változás útja meglehetősen szerteágazó az észti nyelv esetében: az esetrag mai alakjának alapjául szolgáló (ragos) névszóból szemantikailag rokonítható partikulák, illetőleg adpozíciók is kialakultak – ezzel kapcsolatban röviden ismertetem a klitikum fogalmát is. Szinkrón példák alapján kitérek dolgozatomban az észti esetrag egyalakúságának vagy hangrendi illeszkedésének eseteire is.

VASILEV, ANA (MA)

Szófiai Egyetem – KKM Balassi Intézet, Budapest

Témavezető: Bátori Gyopár

Mother tongue interference; interlingual errors

The aim of this research is to study the interlingual errors caused by the mother tongue interference. In our work we analyze the mistakes made by students that learn the Romanian language in condition of natural bilingualism in Transylvania. The focus was put on mistakes in the grammar category of number when speaking about body parts. The study was conducted based on analyze of the mistakes made by 4th grade pupils in given exercises. The research explains which factors the mistakes appear, comparing the Hungarian and the Romanian grammatical rules of the above-mentioned grammatical category. The results of the research may be used in primary schools with teaching in Hungarian at the lessons of Romanian language.

[A kutatás célja a nyelvi interferencia okozta interlingvális hibák vizsgálata. Előadásomban olyan magyar anyanyelvű diákok nyelvtani hibáit tanulmányozom, akik Erdélyben, természetes kétnyelvű környezetben tanulják a román nyelvet. A kutatás során az egyes szám – többes szám nyelvtani kategória használatát vizsgáltam, ezen belül azon hibákat, melyeket a diákok a testrészek megnevezése során ejtettek. A vizsgálat a negyedik osztályos tanulók által kitöltött gyakorlatokban ejtett nyelvtani hibák elemzésén alapul. A

kutatás magyarázatot ad arra, hogy milyen tényezők okozhatják a hibákat, miközben összehasonlítja a magyar, valamint a román nyelv nyelvtani szabályait a fentebb említett nyelvtani kategóriára vonatkozóan. A kutatás eredményei hasznosak lehetnek a magyar tannyelvű általános iskolák román nyelvóráin.]

A tavalyi konferencia képeiből

A konferencia teljes anyaga [itt](#).

A konferencia teljes képtára [itt](#).